

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาเพื่อวางแผนฟื้นฟูพื้นที่ทำเหมือง แหล่งบ้านป่าคา อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ได้กำหนดแผนดำเนินการเป็น 2 โครงการ คือ โครงการใช้ประโยชน์พื้นที่และฟื้นฟูสภาพภูมิทัศน์ และโครงการพัฒนาบ่อเหมืองเป็นอ่างเก็บน้ำและระบบชลประทาน

โครงการใช้ประโยชน์พื้นที่และฟื้นฟูสภาพภูมิทัศน์ เป็นโครงการเสริมการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ซึ่ง บมจ. ลานนารีเซอร์สเซส จะต้องดำเนินการตามกฎหมายป่าไม้และแผนผังโครงการทำเหมืองตามปกติ โครงการนี้จะใช้เวลาดำเนินการ 2 ปี มีประมาณการค่าใช้จ่ายรวม 30.1 ล้านบาท ประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนแรกคือการปลูกป่าชุมชนและป่าเศรษฐกิจ 3.9 ล้านบาท ส่วนที่สองพัฒนาส่วนฝักอบรมอาชีพ 3.6 ล้านบาท ส่วนที่สามปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นแหล่งพักผ่อนของชุมชน 2.9 ล้านบาท และส่วนสุดท้ายปรับปรุงอาคารและสาธารณูปโภค 19.7 ล้านบาท เมื่อสรุปผลจากการศึกษาความเหมาะสม เห็นควรให้กรมฯดำเนินการเฉพาะส่วนที่ 1 และ 2 ได้แก่การปลูกป่าชุมชนและการพัฒนาส่วนฝักอบรมอาชีพเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งมีวงเงินรวม 7.5 ล้านบาท สำหรับกิจกรรมที่เหลือให้ชลไปก่อน เนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง ไม่อาจประเมินผลประโยชน์ได้อย่างชัดเจนและมีความจำเป็นน้อยกว่า

สำหรับโครงการพัฒนาบ่อเหมืองเป็นอ่างเก็บน้ำและชลประทานนั้น จะพัฒนาเป็นอ่างเก็บน้ำที่มีความจุใช้งานได้เพียง 1.2 ล้าน ลบ.เมตร ทั้งที่บ่อเหมืองมีขนาดถึง 37 ล้าน ลบ.ม. เนื่องจากมีปริมาณน้ำทำน้อยตามแผนโครงการจะสร้างฝายทดน้ำและท่อผันน้ำจากห้วยแม่แวนมาเก็บกักไว้ในช่วงฤดูฝน เมื่อถึงฤดูแล้งหรือเมื่อฝนทิ้งช่วง จะสูบน้ำจากอ่างขึ้นมาปรับปรุงคุณภาพเนื่องจากน้ำที่สัมผัสกับเศษถ่านหินจะมีพีเอชต่ำจากนั้นส่งน้ำไปตามท่อสู่พื้นที่ชลประทาน 980 ไร่ เป็นน้ำเพื่อการเกษตรปีละ 1.1 ล้าน ลบ.ม. เงินลงทุนของโครงการรวม 59.7 ล้านบาท มีค่าสูบน้ำและปรับปรุงคุณภาพน้ำปีละ 2.03 ล้านบาท ทำให้โครงการไม่มีความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ ต้นทุนของน้ำสูงถึง 4.24 บาทต่อ ลบ.ม. จึงเห็นควรให้กรมฯไม่ดำเนินโครงการชลประทานขนาดใหญ่ แต่มีทางเลือกอื่นคือให้สร้างฝายขนาดเล็กที่ห้วยอีแหะด้วยวงเงินประมาณ 8 ล้านบาท สำหรับเป็นแหล่งน้ำใช้ของชุมชนบ้านป่าคา-ดงดำ

สำหรับบ่อเหมืองนั้นถ้าปล่อยทิ้งร้างไว้ จะมีน้ำตามธรรมชาติไหลเข้ามาซึ่งทำให้มีการปนเปื้อนและในระยะยาวจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ จึงเสนอให้กรมฯจัดทำเป็นแผนสองขั้นตอนประกอบด้วย การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินเป็นเวลา 4 ปี ใช้งบประมาณ 1.04 ล้านบาท เมื่อคุณภาพน้ำมีการปนเปื้อนเกินระดับเดือนกัญให้ทำแผนขั้นที่สองคือการปรับปรุงคุณภาพน้ำด้วยระบบบึงประดิษฐ์ โดยมีงบประมาณวิจัย 2.5 ล้านบาท ซึ่งยังไม่รวมระบบสูบน้ำที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากกรมฯเพิ่มเติม การวิจัยจะทำให้น้ำในบ่อเหมืองมีการระบายออก และได้ข้อสรุปสำหรับการปรับปรุงคุณภาพน้ำต่อเนื่องในระยะยาว ที่การปนเปื้อนอาจจะลดลงจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

สำหรับแหล่งแร่บ้านป่าคาที่เหลืออยู่นั้น จากการศึกษาพบว่าไม่สามารถทำเหมืองผิวดินได้อีกเพราะไม่คุ้มค่าใช้จ่าย และการทำเหมืองใต้ดินในสถานการณ์ปัจจุบันยังไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากมีค่าลงทุนสูง มีค่าใช้จ่ายในการค้าขายนมากและมีความเสี่ยงหลายด้าน อย่างไรก็ตามแหล่งแร่ที่เหลือนี้จะอยู่ในระดับที่ลึกและมีหลุมเจาะสำรวจน้อย ทำให้ต้องมีการเจาะสำรวจเพิ่มเติมเพื่อคำนวณปริมาณสำรองในระดับที่มีความเชื่อมั่นมากขึ้น ในอนาคตถ้าความต้องการใช้ถ่านหินเพิ่มสูงขึ้น และมีเทคโนโลยีที่มีค่าใช้จ่ายต่ำลง แหล่งแร่จะมีศักยภาพเพิ่มขึ้น จึงเห็นควรให้กรมฯสงวนแหล่งแร่ที่เหลือของบ้านป่าคาไว้เป็นแหล่งพลังงานสำรองในอนาคต